

Leszek Szafrński

Biblioteka Jagiellońska

l.szafranski@uj.edu.pl

„Zarządzanie zasobami nauki i dydaktyki w otwartym dostępie – standardy, narzędzia, dobre praktyki”. Relacja z konferencji

Streszczenie: Sprawozdanie z konferencji „Zarządzanie zasobami nauki i dydaktyki w otwartym dostępie – standardy, narzędzia, dobre praktyki”, która odbyła się online ze względu na pandemię koronawirusa. Nagrania na żywo odbywały się w Bibliotece Jagiellońskiej. Konferencja została zorganizowana w ramach podsumowania projektu *Repozytorium otwartego dostępu do dorobku naukowego i dydaktycznego UJ*. Obrady dotyczyły: wyzwań w zarządzaniu zasobami cyfrowymi, tworzenia repozytoriów instytucjonalnych gromadzących publikacje naukowe i dane badawcze, prawnych aspektów otwartej nauki, udostępniania zasobów cyfrowych w otwartym dostępie, dostępu do publikacji naukowych dla osób niepełnosprawnych, szkoleń i promocji otwartej nauki.

Słowa kluczowe: otwarty dostęp, otwarta nauka, zarządzanie dorobkiem naukowym, zarządzanie informacją, zarządzanie zasobami cyfrowymi

W dniach 20–21 maja 2021 r. odbyła się konferencja „Zarządzanie zasobami nauki i dydaktyki w otwartym dostępie – standardy, narzędzia, dobre praktyki”, zorganizowana w trybie online przez Bibliotekę Jagiellońską, w ramach podsumowania projektu *Repozytorium otwartego dostępu do dorobku naukowego i dydaktycznego UJ*. Konferencję objęli patronatem honorowym: Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów ds. cyfryzacji i Minister Edukacji i Nauki. Transmisje na żywo z wystąpień – realizowane w studio urządzonym w bibliotece – można było oglądać za pośrednictwem dedykowanej witryny konferencji oraz na YouTube, gdzie uczestnicy mieli możliwość dodawania komentarzy i zadawania pytań. Czynny udział wzięło w niej 35 praktyków zarządzania informacją w bibliotekach naukowych i na uczelniach, a przysłuchiwało się 508 zarejestrowanych uczestników¹. Taka liczba uczestników nie byłaby możliwa przy zachowaniu stacjonarnej formuły imprezy. Konferencja podzielona była na siedem sesji tematycznych. Niektórzy moderаторzy i prelegenci występowali na miejscu, w studio, a inni łączyli się zdalnie. Dzięki sprawnej obsłudze technicznej wszystko było przygotowane na wysokim poziomie.

Otwarcia obrad dokonał Prorektor ds. rozwoju UJ prof. dr hab. Jarosław Górniak i Dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej dr hab. Remigiusz Sapa, prof. UJ. W pierwszym dniu konferencji odbyły się trzy sesje. Wykład otwierający na temat systemów typu CRIS (Current Research Information System), ich roli w zarządzaniu informacją na uczelniach, funkcjonalności i oprogramowania wygłosiła Maria Próchnicka (Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ). Pierwszy panel dotyczący zarządzania danymi badawczymi poprowadził Remigiusz Sapa, a zainaugurowała Anna Wałek (Biblioteka Politechniki Gdańskiej) wystąpieniem *Rola bibliotek akademickich w tworzeniu narzędzi i usług wspierających procesy zarządzania danymi badawczymi*, w którym omówiła nowe wyzwania i funkcje bibliotekarzy związane z wdrażaniem otwartej nauki, zarządzaniem danymi badawczymi na uczelniach

---

¹ Ze względu na dostęp przez YouTube trudno powiedzieć, ile niezarejestrowanych osób śledziło przebieg konferencji. W pierwszym dniu zanotowano 1549 wyświetleń transmisji, a w drugim 1433.

oraz funkcjonowaniem centrum kompetencji w Politechnice Gdańskiej. Aneta Januszko-Szakiel (Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ) kontynuowała temat nowych obowiązków bibliotekarzy w kontekście zarządzania danymi i przedstawiła typologię repozytoriów danych badawczych w prezentacji *Data curator: sylwetka menadżera zasobów danych w świetle badań*. Natomiast Dorota Siwecka (Uniwersytet Wrocławski, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa) przedstawiła badania na temat wykorzystania otwartych danych powiązanych (Linked Open Data) w projektach bibliotecznych. Ostatnie wystąpienie dotyczyło uwarunkowań psychologicznych naukowców w udostępnianiu danych badawczych. Badania na ten temat przedstawiła Paloma Korycińska (Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ). Na zakończenie sesji odbył się panel dyskusyjny, który prowadzili Remigiusz Sapa i Leszek Szafranski (Biblioteka Jagiellońska). Rozmowy toczyły się wokół przyszłości bibliotek w kontekście zarządzania danymi badawczymi, roli centrów kompetencji, umiejętności data stewardów oraz projektów wykorzystujących Linked Open Data.

Sesja druga, prowadzona przez Anetę Januszko-Szakiel, poświęcona była podsumowaniu projektu realizowanego przez Bibliotekę Jagiellońską *Repozytorium otwartego dostępu do dorobku naukowego i dydaktycznego UJ*. W pierwszym referacie *Otwarta nauka na UJ: rozwój Repozytorium Uniwersytetu Jagiellońskiego* Leszek Szafranski omówił zadania realizowane w projekcie, osiągnięte cele oraz napotkane problemy, rozwój repozytorium i wdrożenie otwartej nauki na UJ. W kolejnym wystąpieniu *Otwarty dostęp – dylemat współczesnego naukowca* Katarzyna Guzy (Biblioteka Jagiellońska) omówiła – na podstawie własnych badań – podejście naukowców do publikowania otwartego oraz możliwości wsparcia w tym procesie, jakie mogą dać pracownicy Repozytorium UJ. W trzecim wystąpieniu Ekaterina Baumann (Biblioteka Jagiellońska) omówiła współpracę Biblioteki Jagiellońskiej z *Wikipedią*. Na zakończenie sesji drugiej Łukasz Sułkowski (Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ, PCG Academia) i Piotr Masalski (PCG Academia) przedstawili wdrożenie nowej wersji Repozytorium UJ oraz współpracującego z nim systemu do analiz ewaluacyjnych, od strony technicznej i funkcjonalnej.

Tematem przewodnim sesji trzeciej, moderowanej przez Leszka Szafranskiego, były prawne aspekty otwartej nauki. W pierwszym wystąpieniu pt. *Otwarty dostęp w projektach badawczych finansowanych z grantów* Michał Wyrwiński (Wydział Prawa i Administracji UJ) przedstawił problematykę realizacji projektów naukowych pod kątem wdrażania polityki otwartego dostępu i przepisów prawa autorskiego w Polsce. Następnie Krzysztof Siewicz (Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego, ICM UW) przedstawił realizację dwóch projektów realizowanych przez Platformę Otwartej Nauki ICM UW – *Platforma Polskich Publikacji Naukowych* oraz *Dziedzinowe Repozytoria Otwartych Danych Badawczych* – w kontekście zagadnień prawnych. Trzeci referat w tej sesji pt. *Cyfrowy dozwolony użytek edukacyjny w obliczu nowych realiów nauczania* przedstawiły Justyna Ożegalska-Trybalska i Sybilla Stanisławska-Kloc (Wydział Prawa i Administracji UJ). Autorki skupiły się w nim na zmianach dozwolonego użytku w cyfrowej działalności dydaktycznej, wprowadzanych obecnie na poziomie europejskiego prawa autorskiego. W ostatnim wystąpieniu Jacek Willecki (Biblioteka Politechniki Poznańskiej) przedstawił realizację projektu Biblioteki Politechniki Poznańskiej, którego jednym z celów była digitalizacja i upowszechnienie specjalnych zbiorów bibliotecznych z zakresu nauk technicznych.

Drugi dzień konferencji rozpoczął się od sesji dotyczącej repozytoriów i projektów wdrażania otwartej nauki, moderowanej przez Renatę Frączek (Biblioteka Politechniki Śląskiej). Jako pierwsza wystą-

---

piła Małgorzata Rychlik (Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu), która w referacie *Otwartość na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu* przeanalizowała, na podstawie badań własnych, dorobek publikacyjny pracowników Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza pod kątem jego pełnotekstowej dostępności w internecie. Następnie Błażej Betański (Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe) przedstawił projekt udostępniania zasobów naukowych w multidyscyplinarnym Repozytorium Cyfrowym Instytutów Naukowych, tworzonym przez 26 instytucji, głównie Polskiej Akademii Nauk. Ostatni referat w tej sesji pt. *Per aspera ad astra – o trudnościach tworzenia otwartego repozytorium na przykładzie Polskiej Platformy Medycznej* zaprezentowali Paulina Biczowska, Katarzyna Falow i Piotr Ryszowski (Biblioteka Główna Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego), omawiając problemy i wyzwania związane z tworzeniem repozytorium w ramach Polskiej Platformy Medycznej. Na zakończenie tej sesji uczestnicy konferencji mogli wymieniać opinie na temat otwartości nauki na uczelniach w tzw. pokoju dyskusyjnym. Panel poprowadził Leszek Szafrąński, a tematy, jakie w nim poruszono, to przyszłość otwartego dostępu na uczelniach i indeksowanie repozytoriów.

Sesja druga, którą poprowadziła Ewelina Borowiec (Biblioteka Jagiellońska), rozpoczęła się referatem *Praktyki Otwartej Nauki na przykładzie sześciu europejskich uniwersytetów w świetle ankiety European University Association* wygłoszonym przez Annę Książczak-Gronowską (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie). Autorka omówiła, na podstawie przeprowadzonych badań, transformację europejskich instytucji naukowych w kierunku m.in. otwartej nauki, otwartej edukacji i otwartych danych. Następnie Agnieszka Szymik i Joanna Błasiok (Biblioteka Politechniki Gdańskiej) przedstawiły praktyczne wykorzystanie bazy polityk wydawniczych, tworzonej w ramach projektu *MOST Wiedzy* w Politechnice Gdańskiej. Kolejny referat pt. *Otwarty dostęp do podręczników akademickich* przedstawiła Paulina Szczucińska (Fundacja OpenStax Poland), prezentując działalność amerykańskiej fundacji OpenStax, która od roku 2012 wydaje, promuje i udostępnia bez ograniczeń podręczniki akademickie, również w Polsce. Ostatnie wystąpienie Anny Krzak (Biblioteka Jagiellońska) dotyczyło wykorzystania zasobów cyfrowych w nauczaniu w trakcie pandemii w szkołach średnich.

Dwie ostatnie, krótkie sesje poprowadził Leszek Szafrąński. Tematem sesji trzeciej była otwartość nauki dla osób niepełnosprawnych. W pierwszym wystąpieniu Małgorzata Perdeus-Białek i Katarzyna Pyryt (Uniwersytet Jagielloński, Dział ds. Osób Niepełnosprawnych) podzieliły się refleksjami na temat współpracy Biblioteki Jagiellońskiej i Działu ds. Osób Niepełnosprawnych UJ w trakcie realizacji projektu *Repozytorium otwartego dostępu do dorobku naukowego i dydaktycznego UJ* oraz scharakteryzowały zadania wykonane przez dział w Repozytorium UJ. W kolejnym wystąpieniu Marta Bylica (Dział ds. Osób Niepełnosprawnych UJ), Lech Kolasiński (Wydział Sztuki, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie) i Joanna Dzięglewska (Dział ds. Osób Niepełnosprawnych UJ) przedstawili adaptację grafik do formy wypukłej, tak żeby osoby z niepełnosprawnością wzrokową mogły zapoznać się z ilustracjami lub rysunkami występującymi w publikacjach naukowych.

Tematem przewodnim sesji czwartej drugiego dnia konferencji były szkolenia i promocja otwartej nauki. Katarzyna Dudek (Biblioteka Politechniki Gdańskiej) przedstawiła referat na temat promocji otwartej nauki w mediach społecznościowych na przykładzie Politechniki Gdańskiej, a Anna Karolina Misiaszek (Biblioteka Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego) omówiła organizację szkoleń dotyczących otwartej nauki dla naukowców w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Podsumowania i zakończenia obrad dokonali Remigiusz Sapa i Leszek Szafrąński.

Konferencja była dokumentowana za pomocą rysunków w tzw. graphic recordingu. Prezentacje zostaną opublikowane w Repozytorium Uniwersytetu Jagiellońskiego. Część referatów zostanie wydana w monografii recenzowanej.